

Detaljerat program för skötsel av Sätraskogens naturreservat

Version 2014-2015

stockholm.se

Dnr: 1.1./1356-2014

Utgivare: Skärholmens stadsdelsförvaltning

Kontaktperson: Sara Heppling Trygg

Medverkande: Nette Bygren, miljöförvaltningen

Förord

I Skötselplan för Sätraskogens naturreservat anges att Skötselplanen ska ligga till grund för ett detaljprogram för skötsel av naturmark som ska upprättas var 5:e år. I detaljprogrammet ska anges vilka åtgärder som ska utföras i naturmarken under femårsperioden.

Föreliggande dokument utgör huvudsakligen detta detaljprogram för åren 2014-2015. Under 2015 kommer programmet att revideras för att sträcka sig över en 5-årsperiod från 2016-2021.

Detaljprogrammet innehåller planering och prioritering av skötselåtgärder och eventuella kompensationsåtgärder, det handlar då både om att följa upp redan beslutade kompensationsåtgärder liksom att diskutera och föreslå nya. Till programmet har upprättats ett schema för uppföljning av åtgärder samt kostnader för genomförda insatser över tid.

Intresseorganisationer och brukare har givits möjlighet att lämna synpunkter på detaljprogrammet och framtida synpunkter och idéer ska arbetas in i kommande versioner.

Innehåll

Förord	2
Om skötsel i Sätraskogens naturreservat	4
Årlig skötsel	4
Prioriteringar för 2014-2015	5
Arbete 2014	6
Planering inför 2015	7
Kompensationsåtgärder Förbifart Stockholm	8
Informationsspridning	9
Bilagor	10
Underlag	10

Om skötsel i Sätraskogens naturreservat

All skötsel i reservatet utgår från *Skötselplanen för Sättra naturreservat*, se underlag 1. I föreliggande *Detaljerat program för skötsel av Sätraskogens naturreservat* anges kompletterande underlag för skötsel och åtgärder, men Skötselplanens beskrivningar, mål och riktlinjer för respektive område ska alltid ligga till grund för planering och åtgärd. Den som begär eller lämnar offert på arbete i reservatet ska ha tagit båda dokumenten, inklusive omnämnda underlag och bilagor i beaktande. All planering sker i samråd med ansvarig ekolog på miljöförvaltningen.

Årlig skötsel

Slåtter

Fagning inför slåtter utförs under våren, med hänsyn till både häckande fåglar och övrigt djurliv. Slåtter av ängsmark får ske **tidigast 1 augusti**. Slåtter ska utföras av entreprenör med rätt kompetens. Slåtter ska ske av all kulturmark/öppen mark som anges i skötselplanen, inklusive K13 utöver den yta som avsatts för discgolfbana, och exklusive eventuella undantag som anges i detaljprogrammet. Slåtter behöver också, så långt det är möjligt, göras längs gångvägar i anslutning till öppna ytor. Längs en del sträckor har sly, nässlor och dylikt börjat frodas efter att markarbete lämnat jorden alltför näringsrik. Det gäller framförallt kring Varpaängen (Y2 & K13). Slaget gräs bör i möjligaste mån lämnas på marken i några dagar innan det tas omhand och forslas bort (enligt överenskommelse). Bland annat för att växterna ska hinna fröa av sig ordentligt. För kommande program bör slåtter planeras så att ytan som slåttas varierar från år till år, växelvis.

Ytor för slåtter:

- **K2**
- **K5**
- **K7** - återställning krävs för att slåtter ska kunna genomföras. Med anledning av arbetet med förbifart Stockholm i området avvaktar stadsdelsförvaltningen med åtgärder.
- **K8**
- **K9** – del av ytan (området norr om dikesmarkeringarna) är hundrastområde. Naturvårdsslåtter kommer att göra ängen mindre näringsrik och därmed glesare och lättare att vistas på. Framöver bör växelvis slåtter göra att ytan för hundrastområde varieras.

- **K12** är undantaget eftersom ytan i dagsläget klipps som hundträningsområde.
- **K13** - en del av ytan är undantagen för discgolfbanor, som sköts som hårt betad ängsmark genom brukaravtal. Ytterligare del av ytan slåträs genom brukaravtal.
- **Y1** – ur naturvårdssynpunkt och för ett högre rekreativsvärde hävdas ytan genom slätter som naturvårdsäng. Här finns bland annat korskovall, en sällsynt och minskande art.
- **Y2** – norra halvan av aktivitetsytan sköts som slätteräng, som kompensation för den del av K13 som ianspråktagits för discgolfbana. Även en del av denna yta är undantagen för discgolfbana, som sköts som hårt betad ängsmark genom brukaravtal.

K13 Slätter med brukaravtal – se underlag 10

Brukaravtal har tecknats med Sätraskogens slättergille för skötsel av utvald ängsmark inom K13.

V2 Skärholmsbäcken – se bilaga 2

Alla kolvar på kavedunet behöver klippas innan spridning på hösten. Beståndet behöver också gallras. Årlig tillsyn av dammen enligt underlag.

V3 Sättraån – se bilaga 2

Årlig tillsyn/skötsel av dammen enligt underlag.

Prioriteringar för 2014-2015

Prioriterat under 2014-2015 är huvudsakligen att återställa ängsmark samt att friställa ekmiljöer i enlighet med underlag om Stockholms unika Ekmiljöer. Vid friställning ska hänsyn tas även till långsiktig förnygring av ekbeståndet, dvs även förutsättningarna för yngre träd med god potential och bra placering ska stärkas. Även senvuxna gamla ekar i rasbranterna utefter bergryggarnas sydsidor har höga naturvärden, trots att de sällan kan klassas som grova (diameter minst 1 m). De har speciella strukturer som förknippas med höga naturvärden, exempelvis håligheter med mulm. Dessutom mycket talrikt med signalarten oxtungsvamp.

Viktigt att tänka på vid all nedtagning av träd och sly i reservatet är att död ved ska sparas i området. Avverkade stammar och stamdelar sparas i högar. Det är viktigt att vid placering beakta och minimera risken för rullande stockar. De ska placeras på öppen mark där de hamnar i ett soligt läge, (för större samlingar se kartan – bilaga 3) dock med minsta avstånd om ca 2-3 meter från gångbana eller

större stig. Detta är gynnsamt för utveckling av vedlevande insekter. Grenar kan kapas från stammarna. Grenar och ris sparas separat. Ris kan placeras på den öppna marken eller i högar inne i bestånden. Att samla ihop stammar, ris och grenar så att det ser fint ut bidrar till att det blir lätt att röra sig i området efter åtgärden. Det är även positivt ur faunavårdssynpunkt. Högarna med ris eller stammar kommer att bli attraktiva platser för vedlevande insekter, vedsvampar, övervintringsplatser för groddjur och kräddjur och häcknings – och födosökslokal för fåglar.

Arbete 2014

- Restaurering av ängsmark för slåtter
Restaurering av ängsmark för slåtter i område K8 samt kring Varpaängen.

- **K3 Skötsel av ädellövskog. – se bilaga 1, samt K9 – återställning av kulturlandskap/odlingsmark och S5 Friställning av ekmiljö.**

Åtgärder för K3 är uppdelade på följande skogliga på områden: aspbryn och ek på frisk mark, ek på näringsfattig mark samt lövblandskog på frisk mark. Friställning av ekar längs rasbranten i gränsen mellan område S5 och K9 utförs samtidigt som ovan nämnda åtgärder. Ekarna här är inte så stora men väl gamla, framförallt enstaka granar tas ned för att friställa gammal ek. I samband med åtgärderna utförs också friställning av värdefulla ekar (framförallt spärrgreniga) längs gångvägen ner till Sättrastrandsbadet.

Vid syn av område K9 framgick att gränsen för kulturmarken/odlingsmarken flyttats genom att träd tillåts att växa upp innanför dikesmarkering. En försiktig återställning mot tidigare gränsdragning i kombination med friställning av ekar inom område K3 görs genom fällning av framförallt höga lövträd. 50 % inom det avgränsade området fälls och träd med stort bevarandevärde sparas. En till två depåer för död ved skapas på särskilt utpekad plats.

- K8 röjning längs diket – se bilaga 2
Återställningsåtgärder genom framförallt slyröjning så att slåtter kan utföras till fullo kommande år. Se skötselplanen och bilaga 2. Ca 1/3 av videbeståndet tas ned och vid slyröjning i det sydvända skogsbrynet sparas utvalda ekplantor. Vägen till Skärholmens gård görs tillgänglig

genom utrymmesbeskärning (4,5 meter), vilket också innebär friställning av värdefulla ekar längs vägen.

- **V3 Nedtag av Almsjuka träd vid Sätträån**
Längs sätträån inom område V3 och angränsande finns ett stort antal döda träd som misstänks vara smittade med almsjukan. Spridningen i hela åravinen är redan ett faktum så att transportera bort träden förväntas inte ge något resultat gällande minskad spridning. De döda träd som står intill ängsyta fälls dock för att de inte ska falla olyckligt. Ett begränsat antal almar fälls.

I samband med åtgärden av almsjuka träd ska även 50 % av den döda al som står i den övre delen av ån fällas. Stammar ska i så stor utsträckning som det är möjligt och säkert sparas på platsen.

Planering inför 2015

- Rönjning av slyuppslag efter rönjning av asp 2014.
- Friställning av ekmiljöer – se underlag 2 samt bilaga 3 och 4
Fortsatt friställning av ekmiljöer enligt ekmiljöinventering 2007. Detaljerade beskrivningar motsvarande de för 2014 tas fram för prioriterade områden 2015.
- Inventering och skötselplanering för bevarandevärda tallar i reservatet
- Ytterligare restaurering av ängsmark för slåtter
Fortsatt översyn av ängsmark och restaureringsåtgärder där så behövs. En översyn görs av behovet av att utföra slåtter tidigare undersången på särskilt utvalda ängsytor för att snabba på restaureringen och ökad artrikedom. Fagning inför slåttersången 2015 genomförs under vintern.
- K5 igenvuxen kulturmark
Området är delvis igenvuxet. Vid syn med (2014) miljöförvaltningen beslutades att området ska genomgå en ”friställningsåtgärd” under 2015 och sedan slyröjas med ca 2-års intervall. Målet är att ytan ska hållas öppen för att eventuellt kunna slåttas i framtiden, alternativt att bete

återigen ordnas inom området. Åtgärd för nästa period (2017) utförs efter syn med miljöförvaltningen.

- **K10 Sättrabergsplatån – dialog angående skötsel**
På Sättrabergsplatån (område K10) har man nu kortklippt all plan ängsmark på platån ända in mot skogskanterna – även slänten upp mot ridbanan. Här behövs en genomtänkt balans mellan ridaktiviteterna och hänsyn till naturvärden. Stadsdelsförvaltningen tillsammans med miljö- och idrottsförvaltningen tar fram en plan för hur ytan ska skötas från 2015 och framåt.
- **U1 genomförande av kompensationsåtgärder – se underlag 7 och 8**
I skötselplanen anger att om byggnation av ny ridanläggning sker vid Sättravarvsvägen ska detta kompenseras genom att återställa mellanlagret till naturmark, dock inte med nyplantering av träd, ytan kan bevaras med nuvarande flora. Dock måste jättebjörnloka bekämpas. Ytorna ska kompenseras med annan yta utanför naturreservatet.
- **U2 dialog med Idrottsförvaltningen och Sättra stall om skötsel av marken.**
Kompensation av ängsmark som exploaterats för ny inridningsbana på sättraberg samt ny uppställningsplats för båtar på varpaängen ska genomföras

Denna mark borde lämnas karg och torr och spontant få bilda ängsmark med delvis exponerade sandfläckar – en minskande biotop som många arter är specialiserade för. Sand kan med fördel tillföras för att gynna insekter. Detta skulle öka reservatets variation av biotoper. Även detta område ingår i de diskussioner som förs med idrottsförvaltningen under 2015.

Kompensationsåtgärder Förbifart Stockholm

Skärholmens stadsdelsförvaltning har vid svar på remiss med dnr: 1.5.3./666-2014 lämnat följande begäran samt förslag till kompensationsåtgärder till Trafikverket:

- Lämpligt antal stammar från fällningen kring Sättra varv placeras ut för att skapa en så kallad faunadepå på en särskilt utpekad plats i reservatet, något som redan finns föreslaget

som kompensationsåtgärd. Se bilaga 3. I åtgärden bör ingå skyltning på platsen, som beskriver depån och dess naturvårdssyfte.

Stadsdelsförvaltningen har tilldelats medel för viss restaurering av reservatets ekmiljöer, ett arbete som till stora delar kommer att genomföras under 2014/2015. Därmed kan behovet av föreslagna kompensationsåtgärder från Trafikverkets sida om restaurering av 15 ha ekmiljö komma att minska.

Som förslag till alternativa åtgärder har lämnats;

- Ytterligare skyltning av områdets naturvårdsängar.
- Skyltning till Sättra naturreservat vid områdets avfarter från E4/E20, närmare bestämt vid Bredäng och Skärholmen.
- Området runt Sättra varv återställs. Område K7 enligt gällande skötselplan.

Skyltning och åtgärder planeras i sådant fall fram i samråd med stadsdelsförvaltningen och miljöförvaltningen.

Ytterligare kompensationsåtgärder diskuteras 2015.

Informationsspridning

Information från Stockholms stad

Stadens främsta informationskanal för reservatet är stadens hemsida genom vilken allmänheten också kan nå förvaltningens ekologer. Här bör aktuella dokument för skötsel finnas tillgängliga. En sammanställning av vad reservatet har att erbjuda bör också tas fram och finnas här.

Information om aktuella evenemang och annonseras på Stadsdelens sida: <http://www.stockholm.se/#omrade=Skarholmen>. Evenemang och aktiviteter annonseras också i lokal press när så är möjligt.

I appen upptäck Stockholm bör aktuell information om vad som kan upplevas i reservatet finnas. För det ansvarar stadsdelsförvaltningen och miljöförvaltningen.

För den som arbetar i Sätraskogens naturreservat:

Alla som arbetar i Sätraskogens naturreservat ska kunna informera förbipasserande om det arbete som utförs, varför det utförs och vem som är ansvarig på stadsdelsförvaltningen. Det ska finnas någon form av skriftlig information på plats när arbete utförs.

Samverkan

Följande har beretts möjlighet att lämna synpunkter på föreliggande program:

- Stadsbyggnadskontoret
- Miljöförvaltningen
- Nätverket för Sätraskogens Natur- och Kulturresevat
- Sätraskogens slättergille
- Skärholmens hembygdsförening

Bilagor

- 1. Skötselplanering av ädellövskog skötselområde K3.
- 2. Detaljerad skötselplan för Sättradammen och Skärholmsbäcken.
- 3. Karta trädflytt, död ved & prio ek-skötsel
- 4. karta för prioritering - enligt rapporten Stockholms unika ekmijöer

Underlag

Underlag för skötselplaneringen utgörs huvudsakligen av följande dokument. Samtliga dokument kan lämnas ut från stadsdelsförvaltningen, avdelningen för stadsutveckling.

- 1. Skötselplan Sättra naturreservat, augusti 2006, inklusive karta över Skötselområden.
- 2. Rapporten "Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling
- 3. Trädgårdshistorisk dokumentation för Arboga kök. (K7).
- 4. Habitatnätverk, underlag för spridningssamband, underlag för biologisk mångfald.
- 5. Återinventering av öppna gräsmarker - en rapport från ÖGA-projektet 2006
- 6. Bottenfaunan i Sättraån, Stockholms stad, 2004
- 7. Planbeskrivning Sättra stall
- 8. Genomförandebeskrivning Sättra stall
- 10. Brukaravtal Sätraskogens slättergille 2014
- 11. Brukaravtal JKS – Discgolfbana och beachbasketplan.
- 12. Sätraskogens vänner - karta sevärdheter